

Advies Groenlandse eskimo

Advies over de z.g. Groenlandse eskimo in het Westfries Museum te Hoorn

Het Westfries Museum te Hoorn heeft sinds lange tijd menselijke resten van - volgens eigen zeggen - een Groenlandse Eskimo in zijn bezit. Het betreft in feite delen van de huid van de arm, de rug en het hoofd van waarschijnlijk een man die ca. 200 jaar geleden bij Groenland gevonden of in Nederland aangespoeld is. Deze menselijke resten zijn in 1998 tezamen met een bijbehorende kajak geëxposeerd geweest in de Kunsthal te Rotterdam, in de tentoonstelling *Botje bij Botje*. Verzoeken van de zijde van de Actiegroep Arctic Peoples Alert, gevestigd te Den Haag, en van de regering van Groenland om teruggave van deze menselijke resten hebben geleid tot veel publiciteit. De Commissie van Beheer van het Westfries Museum wil zich, alvorens een besluit te nemen tot teruggave, graag oriënteren op het beleid van de NMV in zake:

1. De 'teruggave' van museumobjecten aan landen van herkomst in het algemeen;
2. Die van menselijke resten in het bijzonder.

In een brief van maart 1999 richt deze Commissie zich tot de directeur van de NMV. Deze verwijst het verzoek door naar de Commissie Museale Gedraglijn.

De Commissie Museale Gedraglijn heeft in haar vergaderingen van 26 juli 1999 en 12 oktober 1999 deze vraag besproken. De commissie was bij de vaststelling van dit advies als volgt samengesteld: prof. mr. E.J. Dommering (voorzitter), dr. F. Grijzenhout, dr. W.H.Vroom, drs. H. Leyten en mr. P.M.Wittevan, in aanwezigheid van drs. A.Vels Heijn (directeur NMV) en mr. R.F.V.M. van Kempen-Smits (secretaris).

De Commissie constateert op de eerste plaats dat er sprake is van onzorgvuldig woordgebruik in deze zaak. Het begrip Eskimo is een door buitenlanders geïntroduceerde en pejoratief bedoelde omschrijving voor een deel van de bevolking van Groenland en andere arctische gebieden, dat zichzelf in het algemeen Inuit noemt.

De toevoeging Groenlandse wekt de indruk dat met zekerheid is vastgesteld dat de menselijke resten hebben toebehoord aan een inwoner van dat land. Dat is niet vastgesteld.

In de pers is herhaaldelijk gesproken van een mummie. Dit is niet correct, aangezien het slechts delen van de huid betreft die op natuurlijke wijze zijn gelooïd (onder invloed van zeewater?), of in de 18de eeuw zijn geprepareerd door chirurgijns.

De Commissie zal spreken van de menselijke resten van een Inuit.

Het Advies

De Commissie is van mening dat vraagstukken met betrekking tot de teruggave van menselijke resten in beginsel behandeld dienen te worden als teruggave van cultureel bezit overeenkomstig de bepalingen van art 4.4 onder b van de *Gedraglijn voor Museale Beroepsethiek*.

Indien het verzoek om teruggave echter uitdrukkelijk de lijkbezorging van de gevraagde menselijke resten behelst neemt de Commissie het volgende standpunt in:

1. Onder menselijke resten in de zin van de Museale Gedragslijn moet volgens de Commissie worden verstaan alles wat aan het menselijk lichaam heeft toebehoord en herleid kan worden tot een concreet individu;
2. De Commissie is van mening dat de wens tot lijkbezorging een specifiek belang is dat kan prevaleren boven het belang van het behoud van cultuurbezit;
3. Het verzoek om teruggave van de bepaalde menselijke rest om het lijk te bezorgen dient uit te gaan van de vermoedelijke nabestaande (n) als beschikkingsgerechtigde(n);
4. **Het verzoek om teruggave van de bepaalde menselijke rest voor de lijkbezorging kan alleen gehonoreerd worden als er tussen die bepaalde menselijke rest en de verzoekende partij sprake is van naaste familieverwantschap. Deze verwantschap moet blijken uit genetisch onderzoek (zoals DNA onderzoek) of gedocumenteerd uit andere feiten en omstandigheden, zoals plaats van herkomst en relatief gering tijdsverloop tussen datering menselijke rest en verzoek om teruggave;**
5. Het is aan de verzoekende partij deze verwantschap aan te tonen;
6. In het geval de verwantschap met de gevraagde menselijke rest wordt aangetoond, kan deze teruggegeven worden onder de voorwaarde dat lijkbezorging plaats vindt.;
7. **In het geval de verwantschap met de gevraagde menselijke rest niet wordt aangetoond, vervalt het specifieke belang van lijkbezorging en staat alleen het culturele belang van de menselijke rest ter discussie, waarvoor de bepalingen van de Gedragslijn voor museale beroepsethiek onder 4.4 onder b uitsluitel bieden.**

Antwoord op de brief van de directeur NMV

In haar brief van 25 mei 1999 stelt de directeur van de NMV de volgende vragen n.a.v. de kwestie van de z.g. Groenlandse Eskimo:

1. Zijn er gronden voor teruggave van de resten van de Groenlandse Eskimo aan Groenland?
2. Aan welke eisen zou een dergelijke aanvraag tot teruggave moeten voldoen?
3. Welke voorwaarden moeten eventueel aan teruggave worden gesteld?
4. Moet een dergelijk besluit beschouwd worden als een precedent?
5. Is dit incidentele geval aanleiding tot uitbreiding of bijstelling van de Gedragscode?
6. Is er een relatie met het onderwerp teruggave van cultureel erfgoed in het algemeen?

In antwoord op de eerste vraag merkt de Commissie op dat uit het verzoek waarvan zij kennis heeft kunnen nemen niet blijkt dat is voldaan aan één van de hiervoor geformuleerde voorwaarden.

De vragen 2 en 3 zijn met het voorgaande ook beantwoord.

In antwoord op vraag 4 merkt de Commissie op dat de strikte voorwaarden die in dit advies worden genoemd een algemene precedentwerking voorkomen.

In antwoord op vraag 5 geeft de Commissie als haar mening dat geen bijstelling van de Gedragslijn nodig is.

Het antwoord op de laatste vraag is gegeven onder punt 6 van het advies.

Het lijkt de Commissie overigens raadzaam dat de wijze van exposeren en de informatie over de betreffende menselijke rest zodanig wordt aangepast, dat uitdrukking wordt gegeven aan de onzekere herkomst van de Inuït resten en respect wordt betoond tegenover deze etnische bevolkingsgroep, zoals verwoord in de gedragslijn onder 6.7.

december 1999
Commissie Museale Gedragslijn

© [De Nederlandse Museumvereniging](#)